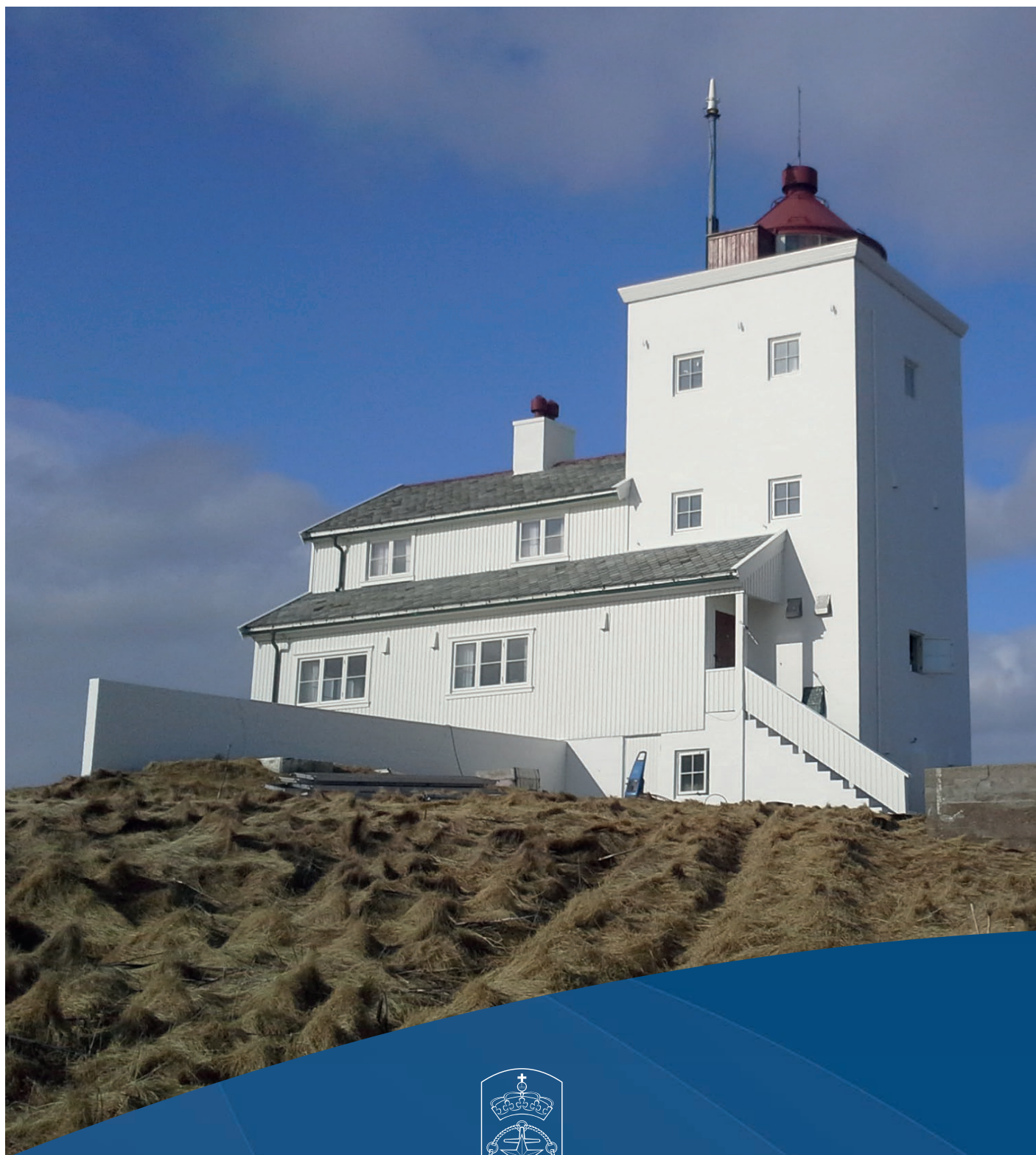

FORVALTNINGSPLAN FOR ANDA FYRSTASJON

ØKSNES KOMMUNE • NORDLAND FYLKE

KYSTVERKET

INNHOOLD

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner.....	3
Innledning	3
Fredningsprosessen.....	3
Fredning av bygningene.....	3
Fredning av området som helhet.....	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet.....	3
Kravet om forvaltningsplan.....	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser.....	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene.....	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider.....	6
Krav til håndverkere	6
Veiledere for vedlikehold	6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold.....

Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper:	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper.....	6
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring	7

SPESIELL DEL

Anda fyrstasjon	8
Kart og situasjonskart.....	9
Kart over det fredete området.....	10
Faktaopplysninger om Anda fyrstasjon.....	11

Bygningspresentasjoner

1. Fyrtårn / fyrvokterbolig.....	13
4. Naust	21
Uthus	23

Det fredete området

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.....

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Anda fyrstasjon.....

Vedlegg 3: Tilstandsoversikt Anda fyrstasjon.....

Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av Anda fyrstasjon

1. Fyrtårn / fyrvokterbolig.....	40
4. Naust	42
Uthus	44

Forsidefoto og andre foto i den spesielle delen: Kystverket 27.8.2018.

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut bygnings-elementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle

materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredede området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fyreiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvar for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner, og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fyreiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng.

Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større

vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.

- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreieendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjetttrammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjæret fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreieendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil

være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdselen til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Veiledere for vedlikehold

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i egne veiledere for vedlikehold, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide slike veiledere. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. Veiledere for vedlikehold bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om de naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål,

byggeskikk og håndverksteknikker. Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde. Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som medfører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autentisitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.

2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført?

Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandssettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/ending av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken
- etablering av infrastruktur, rørføringer, ventiler etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

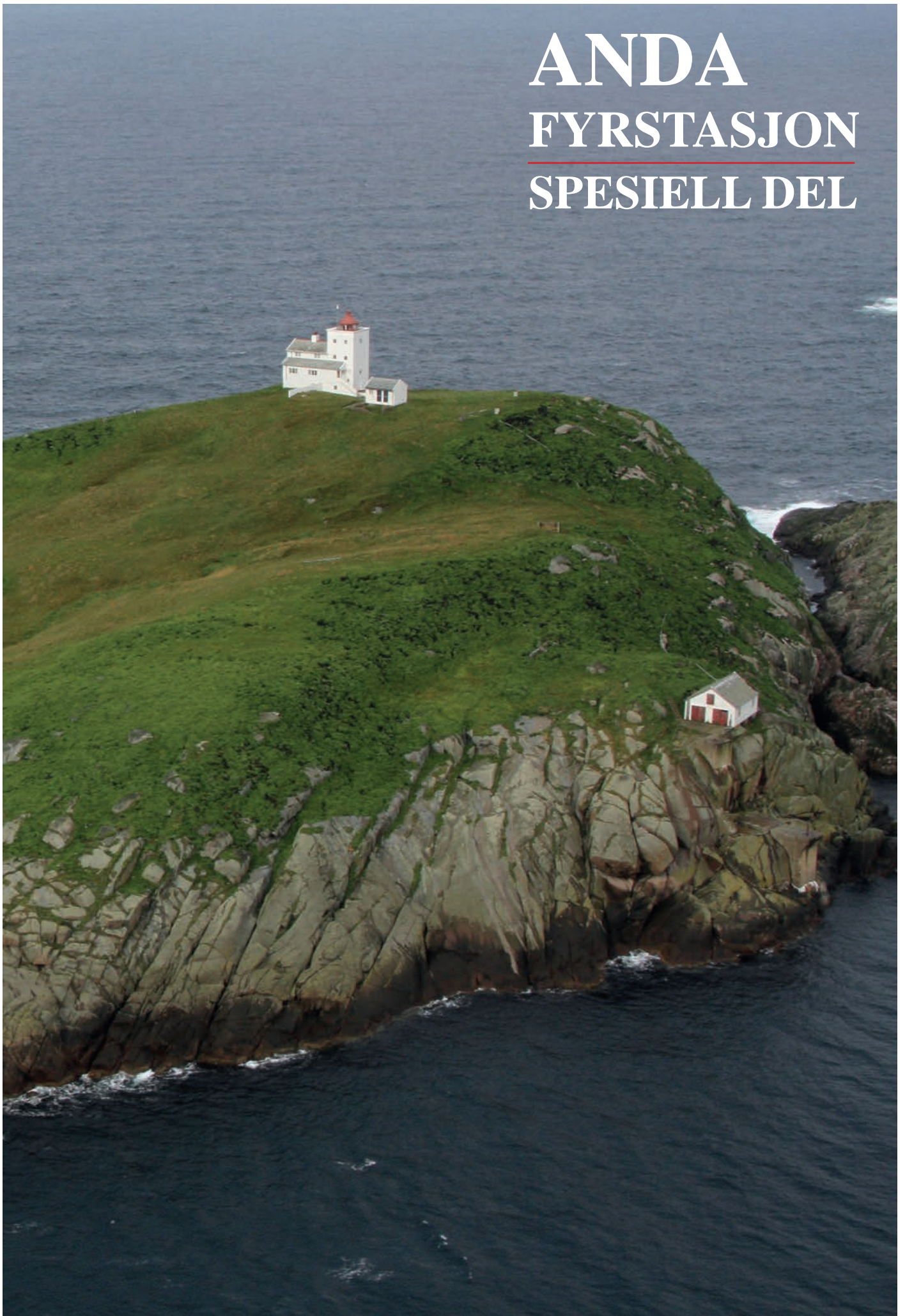
Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

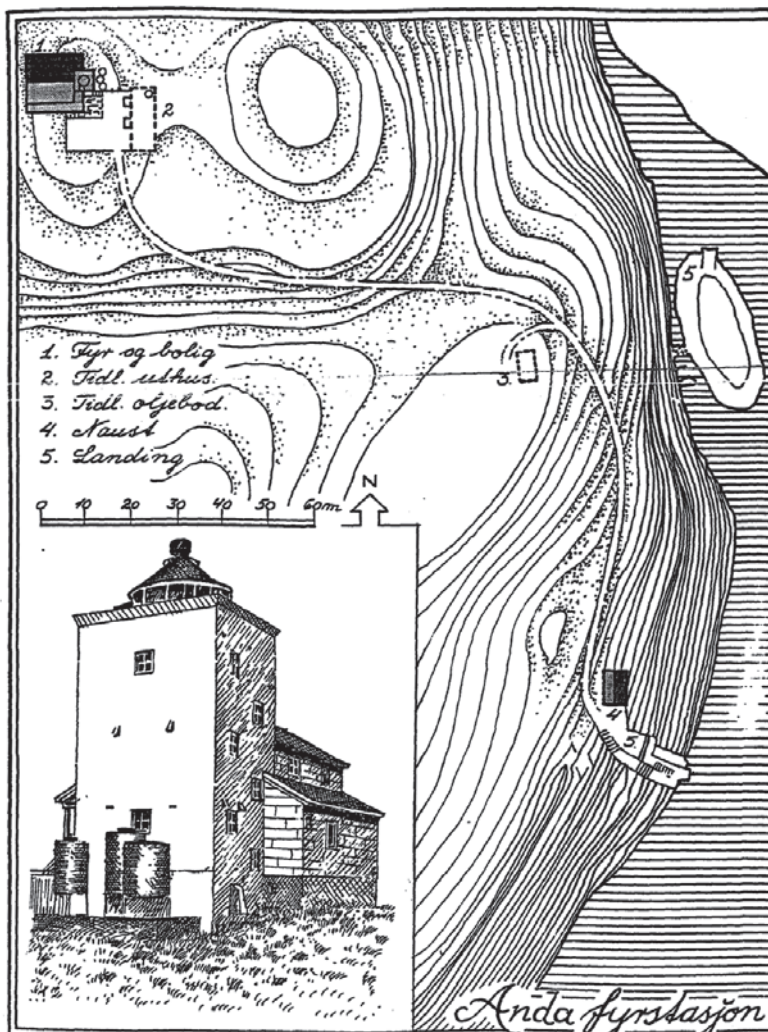
- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

ANDA FYRSTASJON --- SPESIELL DEL

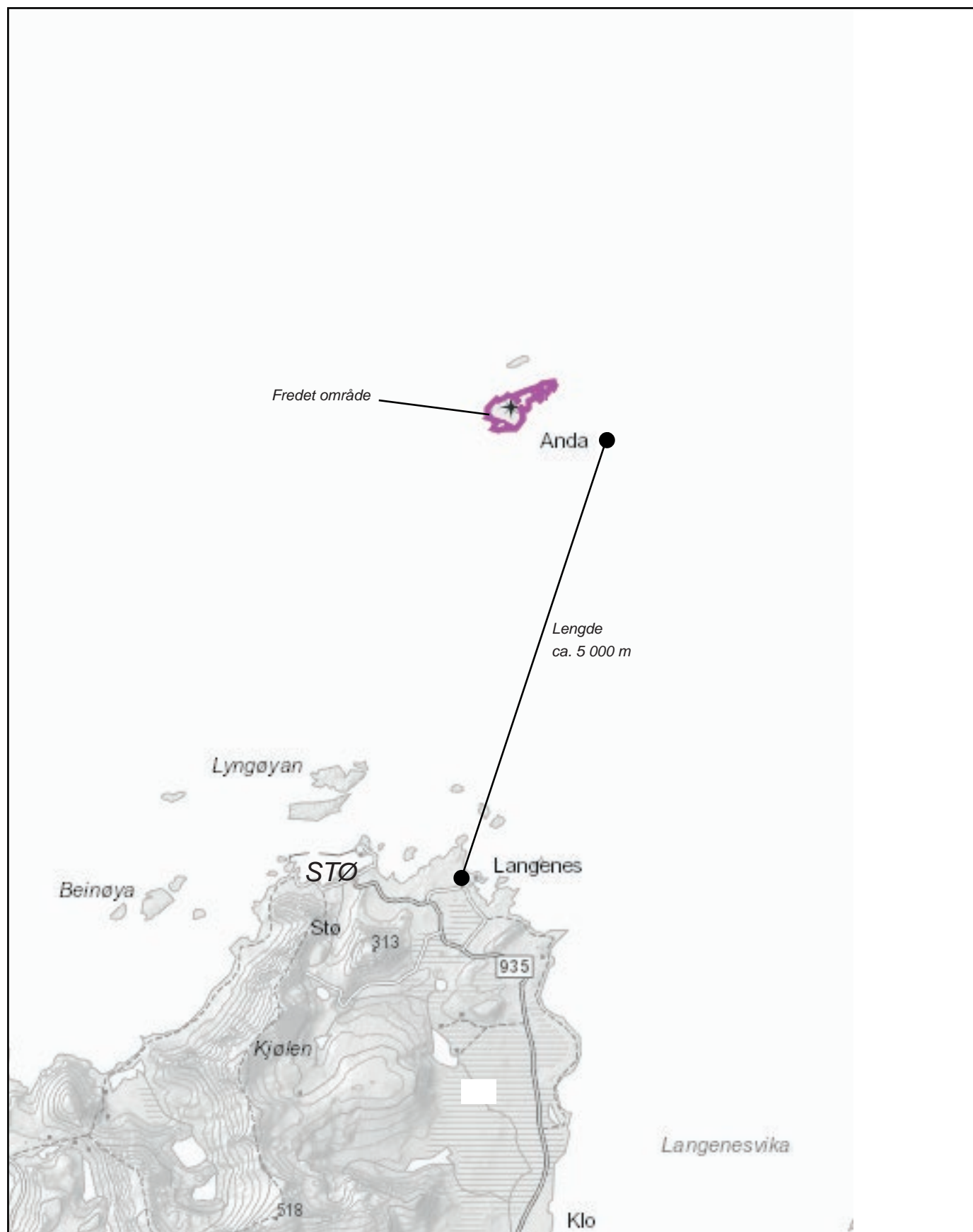

Kart

Situasjonskart
 Hentet fra fredningsvedtaket.
 Tegning: Sven Poulsson.

Kart over fredningsområdet ved Anda fyrstasjon (hentet fra Riksantikvarens kulturminnedatabase "Askeladden"):

Faktaopplysninger om Anda fyrstasjon

Eiendomsinformasjon			
Opprettet		1932	
Fylke	Nordland	Region	Kystverket Nordland
Kommune		1868 Øksnes	
Fyrlistennummer		813500	
Dato for fredningsvedtak		30. mars 1999	
Andre vernebestemmelser		Forskrift om Kystverneplan Nordland, vedlegg 68, Anda naturreservat, Øksnes kommune, Nordland. FOR-2002-12-06-1465	
Eiendom (kommunenr., gårdsnr., bruksnr.)		1868 / 74 / 8	
Nummer i Askeladden	87621	Grunneier	Staten v/Kystverket
...Utleie		Norsk institutt for naturforskning (NINA)	

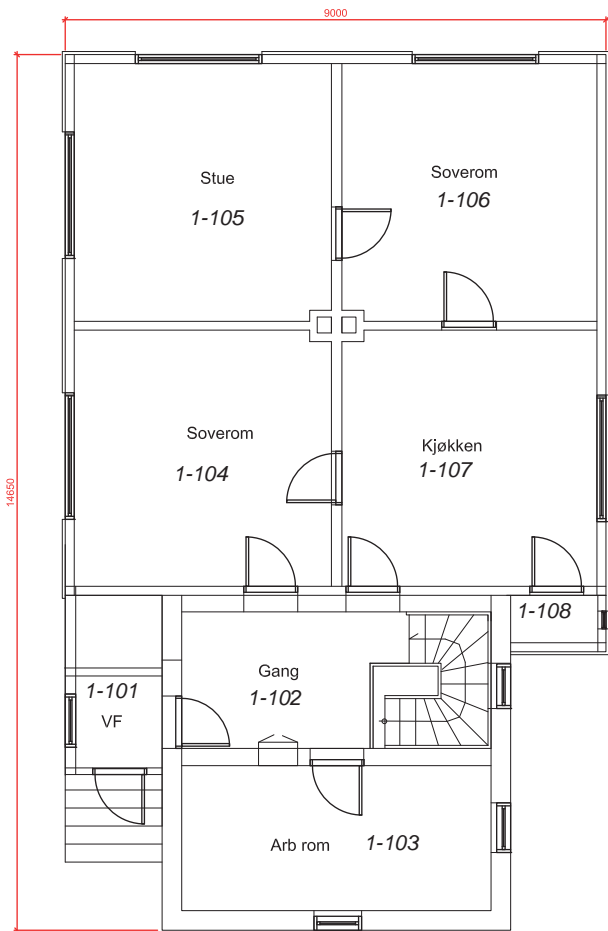
Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg-status	GAB-nr.	Nummer i Askeladden	Verneklasse / §	Omfanget av fredningen
1	Fyrtårn og fyrvokterbolig	Intakt	190121941	87621-1	Klasse 1, kulturminneloven § 15	Fredningen gjelder bygningens eksteriør og interiør.
4	Naust	Intakt	190121976	87621-2	Klasse 1, kml § 15	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.
	Uthuset	Intakt	-	-	Klasse 1, kml § 19	Del av områdefredningen.
	Det fredete området				Klasse 1, kml § 19	Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter hele øya som fyrstasjonen ligger på.

Litt om fyrstasjonens historikk	Anda fyr ble opprettet i 1932 som det siste fyret i Norge. Fyret var aldri familiestasjon på grunn av de vanskelige landingsforholdene. Betjeningen på Anda var fastsatt til en fyrmester, en fyrbetjent og en reservebetjent halve året. Boligen av tre hadde fellesrom som stue, kjøkken og bad samt værelser til betjeningen. Arbeidsrom og vanntanker var plassert i kjelleren. Selve fyrtårnet er utført i betong og er bygget inntil bolighuset. Anda er det eneste fyret som hadde elektrisk strøm allerede fra starten og maskinrommet til diesellaggregatene ble plassert i tårnets første etasje. I toppen av tårnet ble fyrlykta plassert, opprinnelig med en linse av kombinert 2. og 3.orden. Dieseltankene sto opprinnelig utendørs. De står i dag i nyoppført lekkasjesikret bygg som er plassert på grunnmuren til det tidligere uthuset. Fyret ble automatisert og avfolket i 1987.
Vernestatus	Fyrstasjonen er fredet etter kulturminneloven §15 (bygninger) og §19 (området). Fyrstasjonen ligger i Anda naturreservat: Forskrift om Kystverneplan Nordland, vedlegg 68, Anda naturreservat, Øksnes kommune, Nordland. FOR-2002-12-06-1465.
Formålet med fredningen	Formålet med fredningen av Anda fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.
Fra Riksantikvarens fredningsbegrunnelse	<p>Anda fyr har fyrhistorisk verdi som den siste bemannede fyrstasjon som er opprettet i Norge. Fyrbygningen har bygningshistorisk verdi som eksempel på betongbyggeri fra sin tid.</p> <p>Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede hele øya for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.</p>
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Anda fyrstasjon er et kystfyr. Fyrstasjonen ligger omgitt av og midt i et fuglefjell, og er i perioder nærmest pakket med lundefugl. Dette setter også sitt preg på omgivelsene: bakken er gjennomhullet av reirganger og bakken er behørig gjødslet og det er veldig frodig her. Går man fra fyrtårnet ned mot naustet trækker man gjennom hele tida.
Kystverkets føringer for ny bruk og videre utvikling	<p>Fyrstasjonen ligger i et naturreservat. Formålet med fredningen er å ivareta et verdifullt kystområde, med det naturlige tilknyttede plante- og dyreliv. Spesiell verdi er knyttet til områdets verdi som hekkeområde for en rekke fuglefjellarter (alkefugl) og andre sjøfuglarter. Det er ilandstigningsforbud i hekketiden.</p> <p>Anda fyrstasjon har fungert som en base for ornitologer og forskere fra Norsk institutt for naturforskning (NINA). I et naturreservat, hvor et av de viktigste vernehensyn er sjøfugl, er dette en meget god bruk av fyrstasjonen. Med de restriksjoner som gjelder i området spørs det om annen form for bruk kan være forsvarlig.</p>

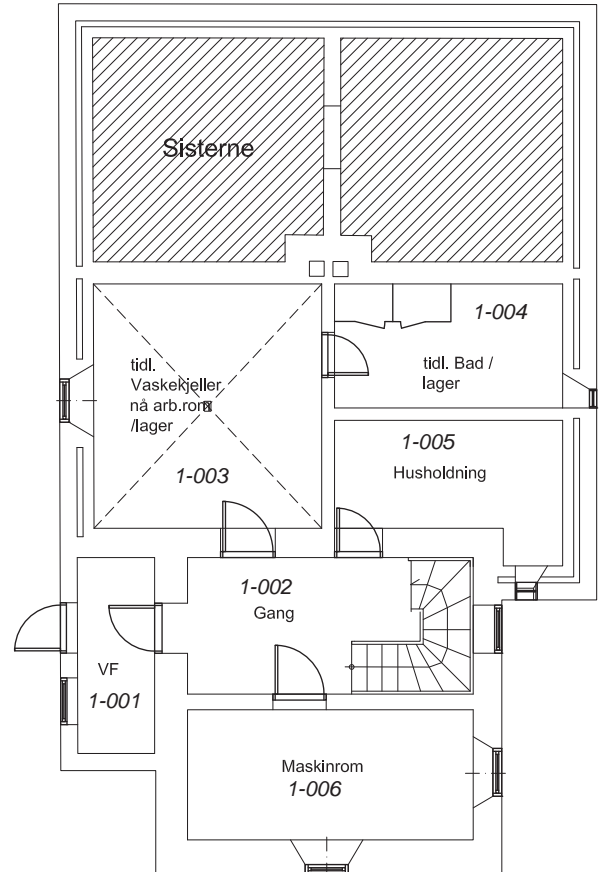
Fyrtårn / fyrvokterbolig

Bygningens navn	Fyrtårn og fyrvokterbolig	
Nummer i Askeladden	87621-1	
GAB nr.	190121941	
Byggnr. i fredn.vedtak	1	
Byggeår	1932	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn og fyrvokterbolig	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør og fyrvokterboligens eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.	
Navigasjonsinstallasjon	4. ordens linseapparat	
Bygningsbeskrivelse	<p>Det 16 m høye fyrtårnet er i betong, firkantet og malt hvitt. Tårnet er i tre etasjer med kvadratiske vinduer i hver etasje. På toppen står et sylindrisk lyktehus som er malt rødt. Tårnets 1. etasje har vært innredet som maskinrom og lager. I 2. og 3. etasje har tårnet vært innredet som arbeidsrom. Fyret hadde først 2. ordens linseapparat som senere ble skiftet ut til 4. ordens. De gamle linsedelene blir oppbevart på fyret.</p> <p>Fyrvokterboligen har bindingsverkskonstruksjon og saltak. På begge langveggene har huset utbygg i en etasje med pulttak. Veggene er kledd med eterenittplater, og taket er tekket med lappskifer. Vindusrammene og vindskiene er malt hvite. Fyrbygningen er modernisert, men har mange opprinnelige bygningselementer bevart.</p>	
Konstruksjon og materialbruk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Støpt betong på fjell 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Støpt betong / Bindingsverk m utvendig kledning i tre/ perlerustikk 7. Ytterdører: Finert og isolert teakdør / Labank til galleri i fyrtårnet. 8. Vinduer: Koblet, med gjennomgående sprosse i ytterste glass. 9. Tak: Saltak med sperrebind. 10. Taktekking: Lappheller 11. Takrenner og nedløp: Messing. 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Bindingsverk med trekledning 16. Etasjeskiller: Betong etasjeskiller i fyrtårnet og mellom kjeller og 1. etasje over sistene, bjelkelag 3x8"/3x9" i boligdel. 17. Innvendige trapper: Lukket og malt tretrapp 18. Piper og ildsteder: 1 dobbel murt og pusset pipe 19. Luker og ventilasjon: Flere ventilhetter i yttervegg mot nord og syd. 20. Galleri og balkong: Støpt galleri med snøskjerm rundt lyktehuset. 	
Endringshistorikk	<p>Enkelte innervegger er flyttet på, bl.a. i 2. etasje, for å få ekstra sengeplasser. Linse skiftet fra 2. til 4. orden. Det er utført full renovering i 2016.</p>	
Retningslinjer for videre utvikling	<p>Det er verken nødvendig eller ønskelig med bygningsmessige endringer av fyrtårnet.</p> <p>Det skal ikke være adgang til selve navigasjonsinstallasjonen for andre enn Kystverkets personell.</p>	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	<p>Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.</p> <p>Endring av eksisterende eller montering av ny fast innredning / installasjon er søknadspliktig. Dette gjelder også i forbindelse med Kystverkets egen virksomhet.</p>	

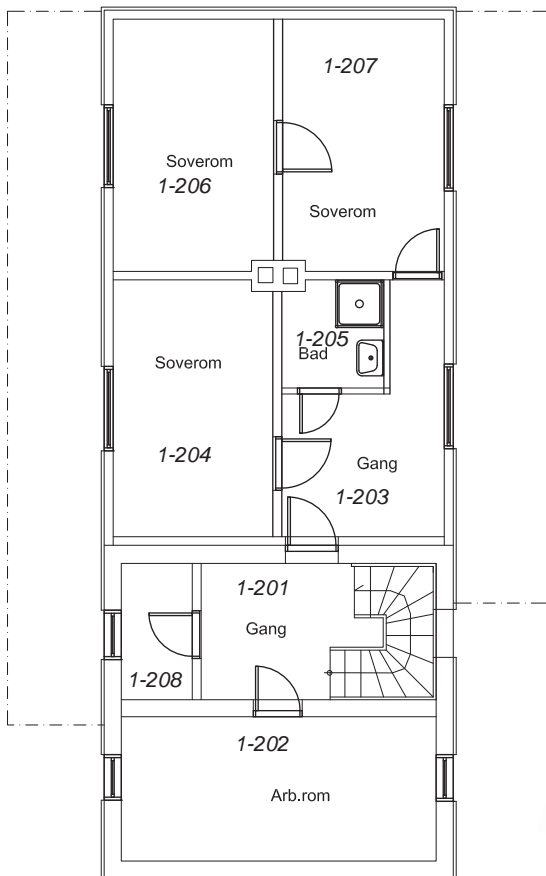

1. etasje

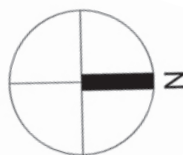
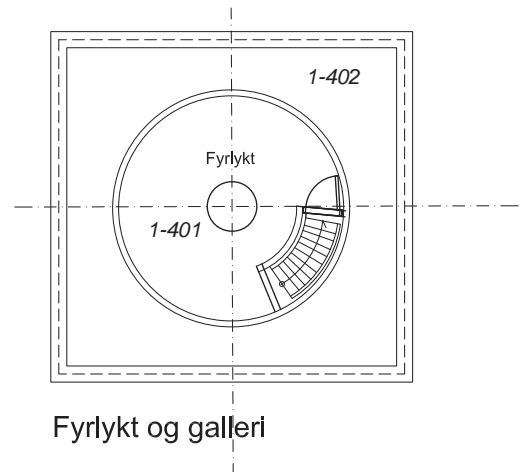
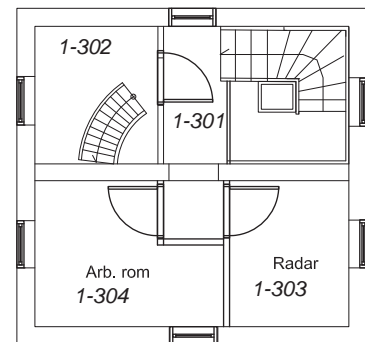
Kjeller

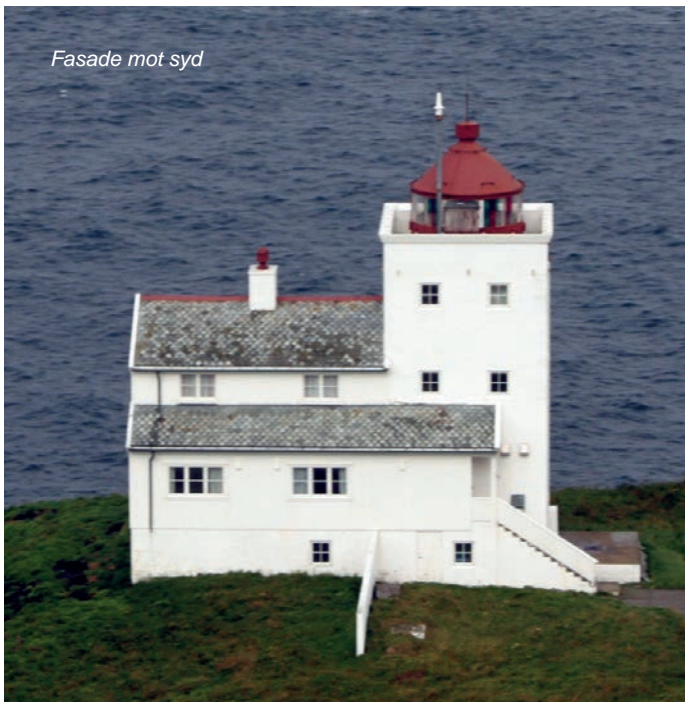

2. etasje

3. etasje

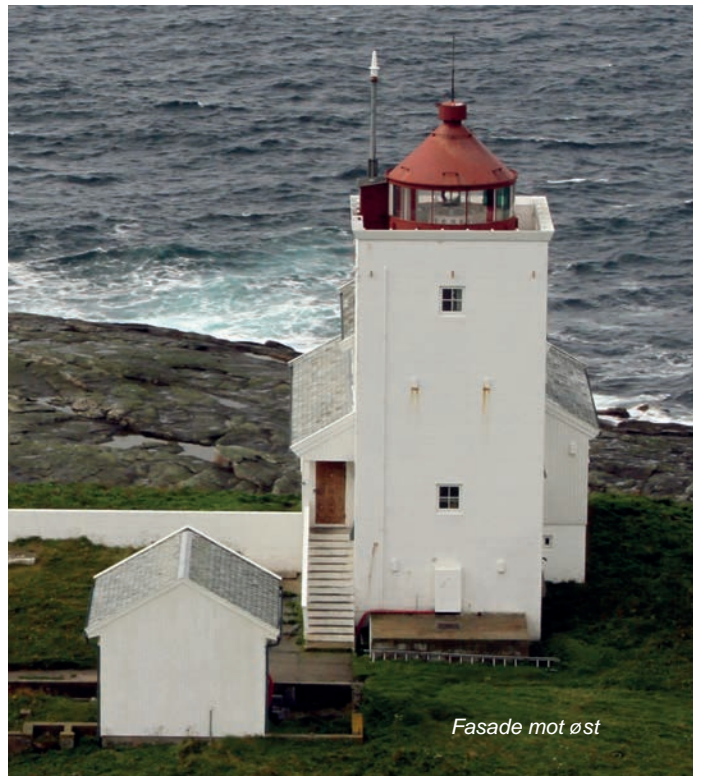
Fasade mot syd

Fasade mot nord

Fasadehjørne mot nordvest

Fasade mot øst

Fasadehjørne mot sydvest

Fasade mot syd med inngangspartiet

VF 1-001

Maskinrom 1-006

Vaskerom 1-003

Maskinrom 1-006

Lager 1-004

I lageret 1-004

I lageret 1-004

Husholdningsrom 1-005

Arbeidsrom 1-103

Arbeidsrom 1-103

Kjøkken 1-107

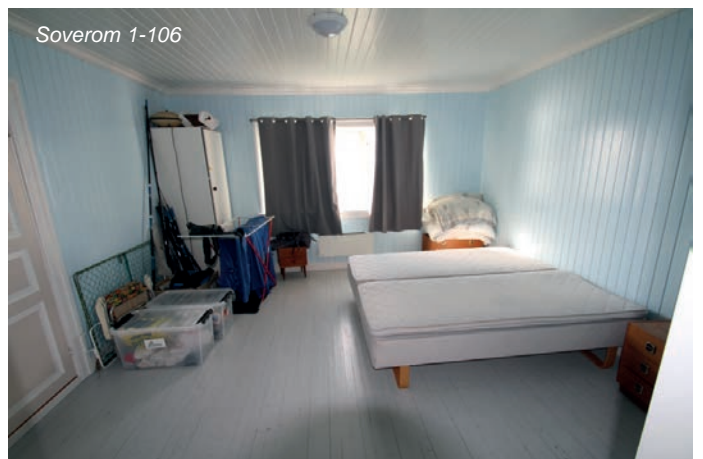
Matlager 1-108

WC under trapp

Stue 1-105

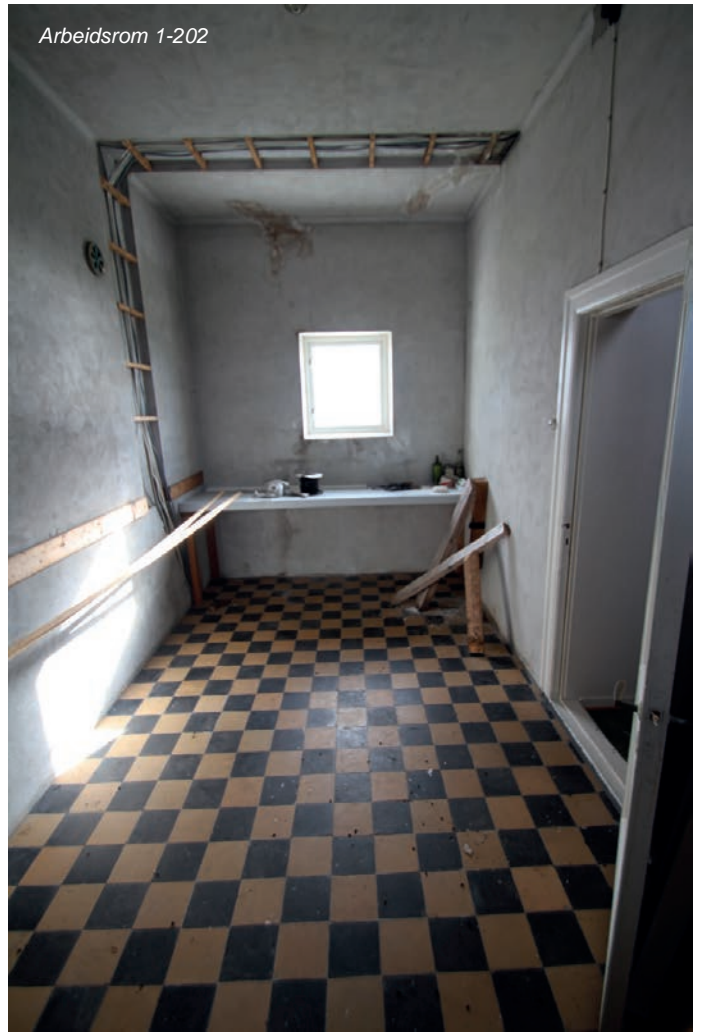

Soverom 1-106

Arbeidsrom 1-202

Arbeidsrom 1-202

Kledning på boligen

Lite arbeidsrom i gang 1-208

Bolftaket

Gang 1-201

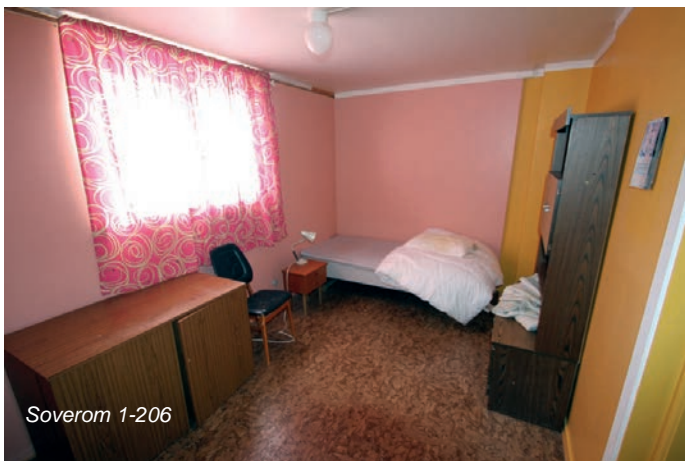

Over: Baderom 1-205

Gang 1-201

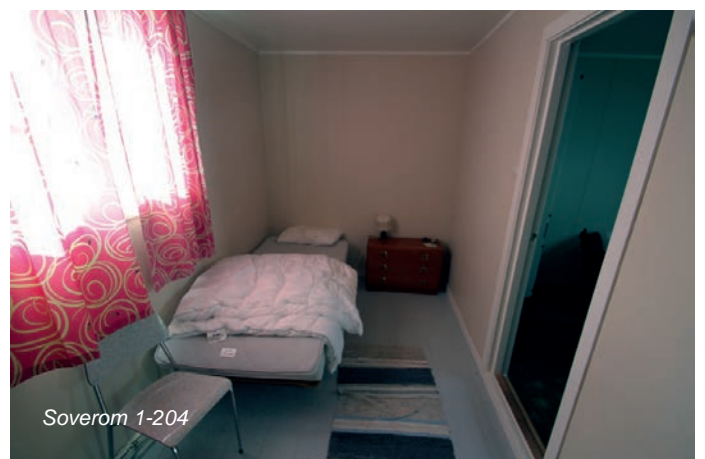
Under: Soverom / oppholdsrom 1-207

Soverom 1-206

Gang 1-203

Soverom 1-204

Trapp opp til fyrlykta

Lampeskifter

Fyrlykta 1-401 med linse og skjermingsglass

NAUST

Bygningens navn	Naust	
Nummer i Askeladden	87621-2	
GAB nr.	190121976	
Byggnr. i fredn.vedtak	4	
Byggeår	1932	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/ romfordeling.	
Bygningsbeskrivelse	Naustet har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er tekket med eternitt takplater. Vinduene og dørene er malt røde.	
Konstruksjon og materialbruk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betongsøyler / -dragere i plate 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med trekledning og metallplater 7. Ytterdører: Labank 8. Vinduer: Lysplater 9. Tak: Saltak 10. Taktekking: Firkantheller stein 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Lett bindingsverk 16. Etasjeskiller: Bjelkelag til loft 17. Innvendige trapper: Enkel trestige 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Naturlig ventilasjon 20. Galleri og balkong: Ingen 	
Endringshistorikk	Vinduer er skiftet ut med lysplater. Yttervegg er kledd med korrugerte hvite plater.	
Retningslinjer for videre utvikling	Dersom forholdene legges til rette for det, med hensyn til trygg adkomstvei/-sti, og bygningens tilstand forøvrig, kan bygningen egne seg for ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	<p>Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.</p> <p>Når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Tiltaket vil være søknadspliktig.</p>	

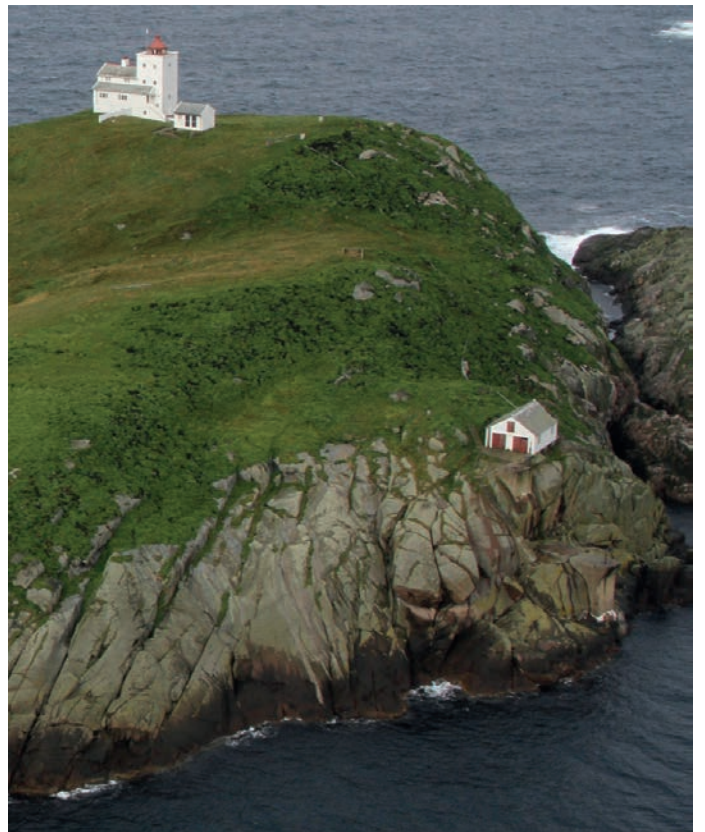
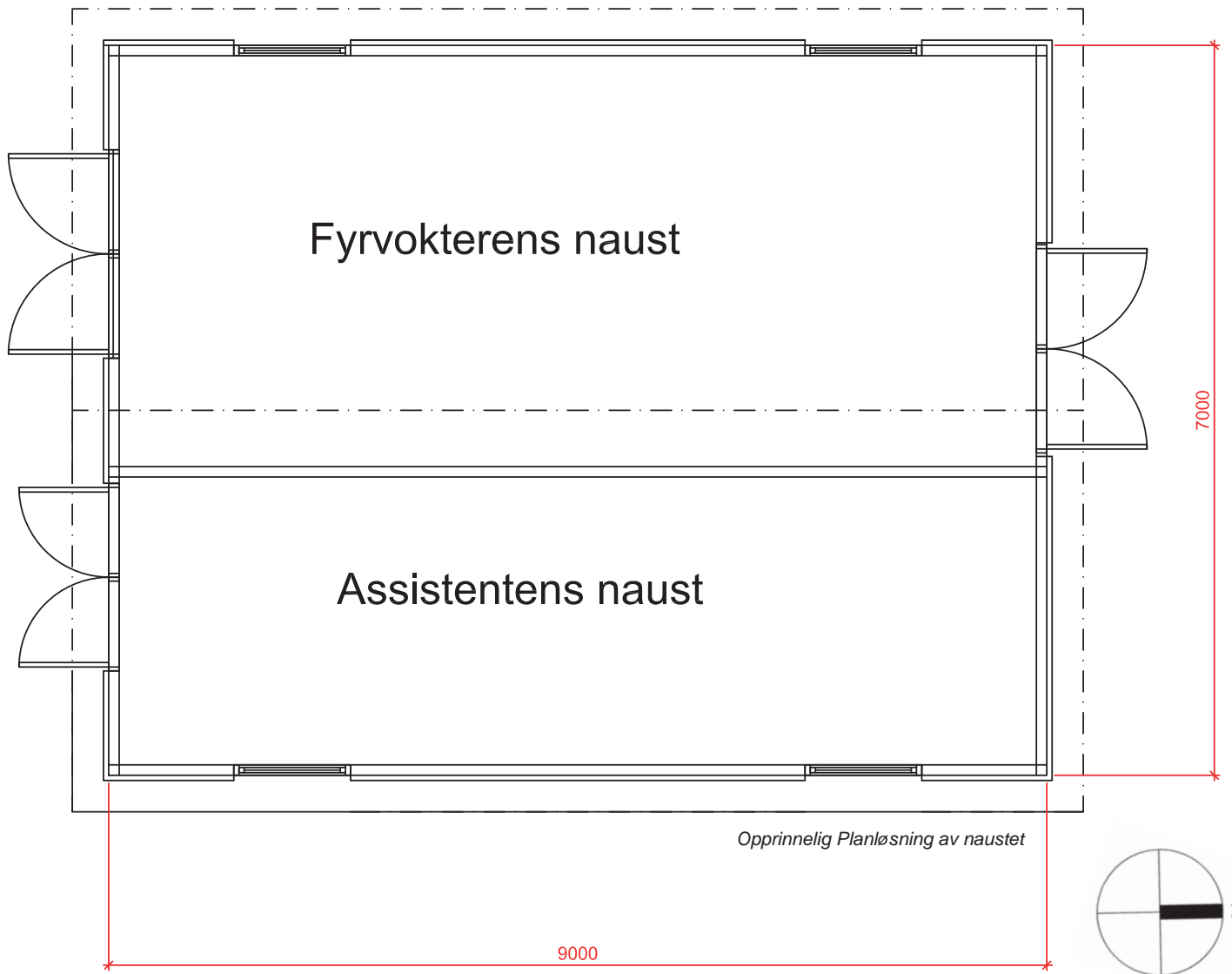

Foto av landingen, med rest etter kran og trappesystem til nauset.

Fasade mot nordvest

Fasade mot vest

Fasade mot nord

Fasade mot syd

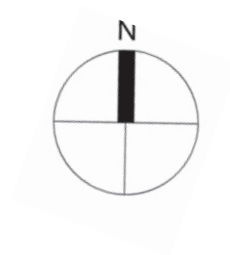
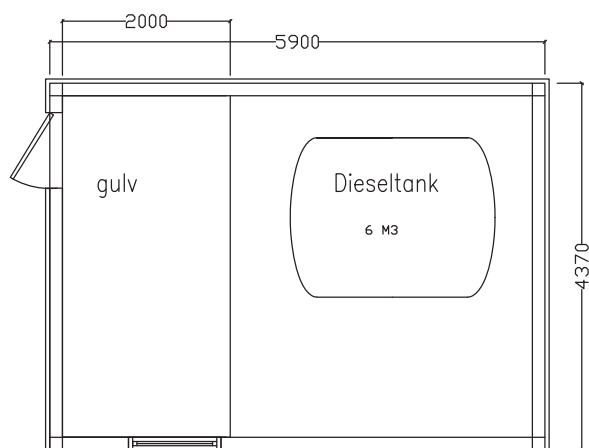

Fasade mot øst

UTHUS

Bygningens navn	Uthus / Tankhus	
Nummer i Askeladden	-	
GAB nr.	-	
Byggnr. i fredn.vedtak	-	
Byggeår	2013	
Byggherre / Arkitekt	Kystverket Nordland	
Opprinnelig funksjon	Uthus / Hus for oljetank	
Fredningsomfang	Fredet som del av områdefredningen.	
Bygningsbeskrivelse	Uthuset er et saltaksbygg, bygget delvis på fundamentene av et tidligere uthus.	
Konstruksjon og materialbruk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Bygget delvis på fundamenter etter tidligere uthus. 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med trekledning 7. Ytterdører: Hvit pvc 8. Vinduer: Tofags, sidehengslet, koblet vindu 9. Tak: Saltak 10. Taktekking: Lappskifer 11. Takrenner og nedløp: Kobber 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Ingen 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Naturlig ventilasjon 20. Galleri og balkong: Ingen 	
Endringshistorikk	Uthuset ble bygget nytt i 2013	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er kun til Kystverkets tjenstlige bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold		

Fasade mot syd

Fasadehjørne mot sydøst

Fasade mot øst

Fasade mot nord

Fasade mot vest

Fasade mot sydvest

Interiør i uthuset

Interiør

Det fredete området

Fra Riksantikvarens fredningsvedtak:

Omfanget av fredningen:

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter hele øya som fyrstasjonen ligger på. Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 20. august 1998 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 1. Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene kulturminner som vei, landing og tufter etter tidligere uthus og oljebod.

Formålet med fredningen:

Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede hele øya for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.

Fredningsbestemmelser:

Det fredete området: Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

Kystverkets kommentarer:

Skjøtsel av området: Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.

Skilting: All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Annet:

Oversikt over norske fyrstasjoner i Kystverkets eie.

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger	SUM
Sørøst	20	i Kystverkets eie	8	i Kystverkets eie	28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Twistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindenes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyen				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarsholmen		Barøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				
					Tils.
Totalt antall	68		46		114

Senter for eiendom og kultur
28.06.2012

30 MARS 1999

GJENPART

Likelydende brev til:

- Kystverket 4. distrikt
- Øksnes kommune
- Nordland fylkeskommune

ANDA FYRSTASJON - GNR. 74 BNR. 8 (STATEN V/ KYSTVERKET) -
ØKSNES KOMMUNE

VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER
§§ 15 OG 19, JFR. § 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jfr. § 22,
fatter herved Riksantikvaren vedtak om fredning av Anda fyrstasjon, gnr. 74
bnr. 8.

Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet
til Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989 med endringer
fastsatt 23. desember 1992.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter fyrtårn/fyrvokterbolig (1) og naust (4) i henhold til
lov om kulturminner § 15.

Tallene refererer seg til vedlagte kart fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson -
Oslo 1986), vedlegg 2.

Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør og de øvrige bygningenes
eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov
om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter hele øya som fyrstasjonen
ligger på.

Dronningensgate 13

Postboks 8196 Dep, 0034 Oslo

Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 20. august 1998 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 1.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Anda fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

1. Riving

Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.

2. Ombygging

a) Fyrtårn

Det er ikke tillatt å bygge om bygningens eksteriør eller interiør.

b) De øvrige bygningene

Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

3. Utskifting av materialer mm

a) Fyrtårn

Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningens eksteriør eller interiør, er ikke tillatt.

b) De øvrige bygningene

Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningenes eksteriør, er ikke tillatt.

4. Tilbakeføring

Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjenning av forvaltningsmyndighet.

5. Vedlikehold

Vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige byggetekniske løsninger.

6. Det fredete området

Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

7. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredete områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 og 21 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredete området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredete bygninger, anlegg og områder.

Bakgrunn for fredningssaken

Fredningen av Anda fyrstasjon har sin bakgrunn i et samarbeid mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en plan for bevaring og bruk av fyrstasjonene i landet. På grunnlag av planen er det valgt ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning.

Fyrstasjonene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrssystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling og bruk av fyrstasjonene. Dessuten ønsker Riksantikvaren at fyrstasjonene skal ha fredningsstatus som kulturminner av nasjonal verdi og interesse.

Eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Staten v/Kystverket står som eier av Anda fyrstasjon.

Fyrstasjonen ligger i et område som er foreslått vernet som naturreservat etter lov om naturvern i kystverneplanen for Nordland.

Anda fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Anda fyrstasjon ligger på en øy i Vesterålen. Fyrstasjonen ble opprettet i 1932 og er et kystfyr. Stasjonen er den siste av vel 200 bemannede fyr som ble bygget i Norge. Fyrtårnet er bygget inntil gavlveggen på fyrvokterboligen. En ruin etter et uthus ligger oppe ved fyret, og ruin etter en oljebod ligger ved siden av veien ned til naust og en av to landinger. Landingsforholdene er vanskelige. Fyrstasjonen er omgitt av storslåtte naturformasjoner. Selve holmen Anda er et viktig hekkeområde for lundefugl.

Det 16 m høye, fyrtårnet (1) er i betong, firkantet og malt hvitt. Tårnet er i tre etasjer med kvadratiske vinduer i hver etasje. På toppen står et sylindrisk lyktehus som er malt rødt. Tårnets 1. etasje har vært innredet som maskinrom og lager. I 2. og 3. etasje har tårnet vært innredet som arbeidsrom. Fyret hadde først 2. ordens linseapparat som senere ble skiftet ut til 4. ordens. De gamle linsedelene blir oppbevart på fyret.

Fyrvokterboligen (1) har bindingsverkskonstruksjon og saltak. På begge langveggene har huset utbygg i en etasje med pulttak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er tekket med lappskifer. Vindusrammene og vindskiene er malt hvite. Fyrbygningen er modernisert, men har mange opprinnelige bygningsselementer bevart.

Naustet (4) har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er tekket med eternitt takplater. Vinduene og dørene er malt røde.

Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene kulturminner som vei, landing og tufter etter tidligere uthus og oljebod.

Fyrstasjonen ble automatisert og avfolket i 1987.

Nærmere beskrivelse

For nærmere beskrivelse av Anda fyrstasjons historie vises det til vedlagte utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug og Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

«Nasjonal verneplan for fyrstasjoner»s vurdering

I «Nasjonal verneplan for fyrstasjoner» er det gitt følgende vurdering av Anda fyrstasjon:

«Anda fyr har fyrhistorisk verdi som den siste bemannede fyrstasjon som er opprettet i Norge. Fyrbygningen har bygningshistorisk verdi som eksempel på betongbyggeri fra sin tid.»

Det følger av lov om kulturminner § 15 at Riksantikvaren kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.

På bakgrunn av vurderingen ovenfor finner Riksantikvaren at Anda fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede hele øya for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.

Saksgang frem til fredningsvedtaket

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 4. distrikt, Øksnes kommune og Nordland fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Nordlandsposten, Nordlands Framtid og Lofotposten. Det er ikke kommet inn uttalelser til varselet.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 29. september 1998. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Øksnes kommune, Nordland fylkeskommune samt kunngjort i Norsk lysingsblad, Nordlandsposten, Nordlands Framtid og Lofotposten. Det er kommet inn en (1) uttalelse til fredningsforslaget; fra Nordland fylkeskommune i brev av 4. januar 1999. Nordland fylkeskommune har behandlet fredningsforslaget i fylkesutvalget 17. desember 1998. Fylkesutvalget slutter seg til Riksantikvarens forslag om å frede Anda fyrstasjon.

Fredningsforslaget av 29. september 1998 ble i brev av 15. januar 1999 oversendt Øksnes kommune for behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har mottatt brev av 3. mars 1999 fra Øksnes kommune. Øksnes kommune vedtok å godkjenne fredningsforslaget for Anda fyrstasjon i kommunestyremøte 25. februar 1999. På bakgrunn av kommunestyrets vedtak og ovenstående begrunnelse finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Anda fyrstasjon.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningslovens § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet, men sendes Riksantikvaren. Klagesfrist er 3 uker innen mottakelsen av fredningsvedtaket.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Vennlig hilsen

for Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grøn

Vedlegg: - Kart, datert 20. august 1998
- Kopi av utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Gjenpart
m/vedlegg: - Miljøverndepartementet
- Kystdirektoratet
- Nordland fylkeskommune, Kulturetaten
- Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernadv.

Likelydende brev til:

Kystverket 4. distrikt
Postboks 23
8310 Kabelvåg

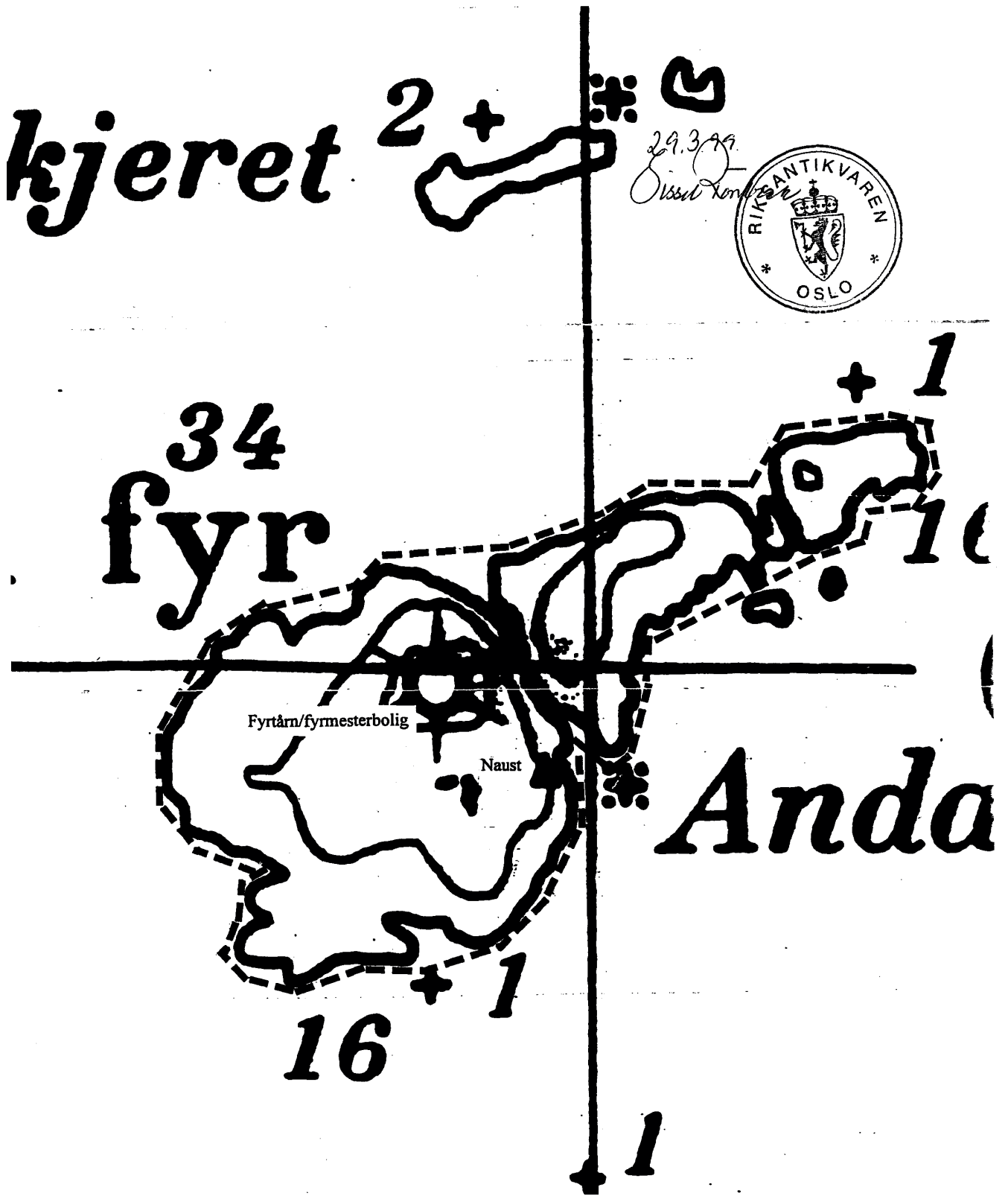
Øksnes kommune
8430 Myre

Nordland fylkeskommune
Prinsensg. 100
8002 Bodø

----- AVGRENSNING AV FREDNINGSOMR.

20. AUGUST 1998, RIKSANTIKVAREN

MÅLESTOKK 1:5000

Anda fyrstasjon

BELIGGENHET:

Ca. 6 km sjøvei fra Langenes i Vesterålen. 69 04,0 15 10,8. G.nr. 74, b.nr. 8, Øksnes kommune

OPPRETTET:

1932

FYRBYGNING:

Hvitt trehus med hvitt betongtårn sammenbygd med boligen, 16,0 m

LYSKARAKTER:

Okk. Sektorer: 5 hvite, 8 fargede

LYSSTYRKE:

35 200 cd ut mot havet, 37 000 cd innover Gavlfjorden (2. orden)

LYSETS HØYDE:

50,0 m over høyvann

LYSVIDDE:

Ut mot havet 18,2 n mil, mot Gavlfjorden 17,3 n mil

BRENNETID:

7.8.—29.4.

I stortingsproposisjonen for 1930 ble det foreslått opprettet et fyr på Anda. Det ble begrunnet med at det mellom Litløy fyr ved Vesterålsfjorden og Andenes fyr på Andøyas nordpynt var en distanse på 65 n mil uten annen belysning enn fyrlykter. På havet utenfor denne kyststrekningen foregikk foruten den alminnelige utenskjærs skipsfart også en betydelig trafikk av fiskere, som drev fisket dels på bankene og dels nærmere kysten. For den alminnelige skipsfart utenfor kysten var belysningen lite tilfredsstillende på grunn av fyrlyktenes begrensede lysvidde og den store avstanden mellom kystfyrene. Enda mindre betryggende var en slik belysning for de fiskere som i flere døgn hadde ligget ute på bankene og som så fort som mulig måtte søke land for å få avsatt den ferske fisken.

Under: Anda fyrstasjon sett fra sydøst. Tegning 1981.

T.h.: Tegning etter situasjonsplan fra 1954, rev. 1981, og tegning av fyrbygningen sett fra øst (innfelt).

Et kystfyr på Anda ville danne et ledd i kystbelysning ytterst ut mot havet samtidig med at de ville bli innseilingsfyr for de fartøyer som skulle inn Gavlfjorden.

Angående plassen for det påtenkte fyret stod vaigget mellom Lyngøy, hvor det allerede stod en fyrlykt, og Anda, som ligger litt lenger nord. Man fant at Anda var vel så fordelaktig som Lyngøy men anleggsutgiftene ville bli noe høyere.

Bevilgning til Anda fyrstasjon ble gitt på budsjettene 1931—32 og 1932—33. Det var klart at fyret på grunn av vanskelige landingsforhold ikke kunne være et «familiefyr», og betjeningen ble fastsatt til en fyrmester, en fyrbetjent og en reservebetjent med seks måneders tjenestetid.

Det ble satt opp en trebygning hvor det var feilless stue, kjøkken og bad, samt et soveværelse til hver av betjeningen. I kjelleren var det proviantrom, arbeidsrom, vanntanker og hydroforanlegg (pumpe). I annen etasje var det et disponibelt soverom. Et firkantet tårn i betong på tre etasjer var bygd inntil bolighuset. I første etasje var det maskinrom med dieselaggregater samt et lagerrom. Tårnets annen og tredje etasje var innredet til arbeidsrom.

Fyrapparatet med en 750 W lampe samt utskiftingsapparat var montert i en sylindrisk lykt på toppen av tårnet. Opprinnelig hadde fyret tre klippsektorer, men de ble i 1981 skiftet ut med fargede.

Anda var det siste av vel 200 bemannede fyr som ble bygd i Norge. Anda var også det eneste som hadde elektrisk strøm fra starten. Særlig populær blant fyrbetjeningen var ikke stasjonen, på grunn av dens beliggenhet og vanskelige adkomst. Ikke sjelden mistet betjeningen vel tiltrengte fridager når været hindret avløsning. Noe bedre ble det da det ble tatt i bruk helikopter i vintermånedene. Anda fyr vil bli automatisert og avfolket i 1987

